



SÈRIE 1

OPCIÓ A. Comentari de text

TEXT: J. S. Mill, *El utilitarismo*. Madrid: Alianza

Apartat de comprensió [3,5 punts en total]

Es valoraran els aspectes de comprensió, redacció, claredat en l'exposició i ordenació dels arguments, tenint en compte especialment el domini dels procediments. No es tracta de penalitzar allò que no ha contestat l'alumne (sempre que surtin les idees principals del text), sinó de valorar la coherència i pertinència d'allò que ha redactat i exposat.

1. [1 punt]

L'important és que aparegui, amb una formulació o una altra, que la intenció de l'autor és clarificar què vol dir el «principi de la major felicitat». La pretensió del text, per tant, és evitar que la felicitat sigui malentesa com a mer egoisme, pur hedonisme o afany per assolir interessos privatis. Per això, perquè l'ideal moral utilitari sigui efectiu, i entès convenientment com la mesura de la major felicitat en conjunt, demana un agent moral distanciat i, socialment, que les institucions –lleis, organitzacions, educació– promoguin la convergència dels interessos individuals amb els col·lectius, en definitiva, que promoguin el bé per al conjunt de totes les persones.

2. [2,5 punts]

El text il·lustra la teoria moral utilitària de Mill on és fonamental entendre de quina manera l'autor diferencia la noció de felicitat del seu utilitarisme de considerar-la com la mera tendència al plaer i l'absència del dolor «només» de l'agent moral individualment considerat. Per això, el principi de la major felicitat propi de l'utilitarisme de Mill requereix que l'agent actuï tal com ho faria un espectador extern –distanciat, benvolent– que sempre tindrà en consideració la felicitat dels altres. D'aquí que, ens diu, l'ètica utilitària és anàloga a la regla d'or. En conseqüència, com prossegueix el text, a més de l'agent moral distanciat, l'autor subratlla la necessitat que les institucions promoguin que els interessos individuals convergeixin amb els col·lectius, el que significa que la doctrina de buscar la màxima felicitat de la qual parla l'autor, i aquesta tendència al plaer i l'absència del dolor, sigui una doctrina de caràcter universal –cal tenir en consideració la felicitat de tothom–.



Proves d'accés a la Universitat per a més grans de 25 anys 2025. Criteris d'avaluació

Apartat de raonament [6,5 punts en total]

3. [3 punts]

Com es deriva del mateix text, en particular, quan Mill diferencia a la felicitat del seu utilitarisme del mer egoisme o hedonisme de l'agent individual, de la «felicitat general» l'autor accentua la seva naturalesa social i, en conseqüència, que l'individu només pot assolir la seva felicitat en societat. Així, l'estat social de l'ésser humà és essencial dins la seva teoria, però, per incrementar la cerca del bé comú, de la felicitat general, d'aquells que no posseeixin la convicció natural d'aquest ideal de la moral utilitària, les institucions han de promoure a través de les lleis, l'educació o l'opinió pública que el sentiment social de la humanitat es correspon amb el bé comú, la felicitat general. És a dir, Mill defensa que per passar de la mera recerca de la felicitat personal a la recerca del bé comú cal establir uns mecanismes legals, educatius i la preferència social pel bé general en lloc de per al bé individual.

4. [2 punts].

Es pot comparar la proposta de Mill amb l'utilitarisme de Bentham amb qui coincideix en diversos postulats –com ara, en considerar la felicitat general com un bé per a totes les persones– però de qui també es diferencia, per exemple, defensant, contràriament a Bentham, que alguns tipus de plaer són més desitjables i tenen més valors que altres. També es pot comparar la teoria ètica de Mill amb l'eudemonisme aristotèlic. Si Aristòtil i Mill coincideixen a assenyalar que el fi que persegueix l'ésser humà és la felicitat, el primer no fa a la felicitat idèntica amb el plaer, sinó que la situa a l'activitat contemplativa, que seria la més virtuosa. Per tant, l'estudiant pot comparar l'eudemonisme d'Aristòtil amb Mill per ressenyar les característiques de l'hedonisme ètic universal de Mill que se'n deriven de la seva definició de la felicitat com plaer i absència de dolor. També pot comparar la teoria ètica utilitarista que representa Mill, i que és de caràcter teleològic, perquè allò que fa que una acció sigui considerada correcta o incorrecta és alguna cosa externa a l'acció mateixa, és a dir, les seves conseqüències, amb teories ètiques deontològiques, com la que representaria Kant, on allò que fa que una acció sigui considerada com a correcta o incorrecta és quelcom intern, o intrínsec, a l'acció mateixa.

Tanmateix, resta una pregunta oberta que permet a l'alumne desenvolupar allò que sap en relació amb diversos corrents de pensament de la història de la filosofia.



Proves d'accés a la Universitat per a més grans de 25 anys 2025. Criteris d'avaluació

5. [1,5 punts]

La resposta a aquesta pregunta ha de seguir el criteri de la coherència i la capacitat de raonar, tenint en compte que ja s'han avaluat procediments i continguts.



Proves d'accés a la Universitat per a més grans de 25 anys 2025. Criteris d'avaluació

Opció B.

Tema: La crítica a la raó: Schopenhauer, Nietzsche, Freud.

Es valoraran els aspectes de comprensió, redacció, claredat en l'exposició i ordenació dels arguments, tenint en compte especialment el domini dels procediments. No es tracta de penalitzar allò que no ha contestat l'alumne, sinó de valorar la coherència i pertinència d'allò que ha redactat i exposat.

1. [1,5 punts]

Cada alumne ha de proposar una ordenació de les idees que desenvoluparà i les relacions que s'estableixen entre elles.

2. [1,5 punts]

Contextualització històrica:

S. XIX. Descrit com el segle de les revolucions –polítiques, socials, econòmiques. Revolució industrial i revolucions polítiques. El liberalisme –com corrent de pensament i també aplicat al camp econòmic– serà el moviment filosòfic de la classe burgesa i se sustentarà en l'individualisme, la racionalitat, la limitació de la ingerència del poder en l'esfera privada de les persones, etc. Al seu torn, el positivisme intenta atènyer-se als fets, fugint del subjectivisme idealista, i, per això, agafa com a patró la ciència. Al context anglès, el positivisme moral, això és, la voluntat de convertir la moral en ciència exacta, estarà representada per l'utilitarisme i la creença que el fonament de la moral és la utilitat (principi de la major felicitat entès com a plaer i absència de dolor). Com a reacció i resposta al liberalisme, són essencialment importants els moviments socialistes i anarquistes, i els tradicionalistes-conservadors. Al context alemany, l'idealisme desenvolupa, però també matisa, la filosofia de Kant. Els idealistes alemanys (Fichte, Schelling, Hegel) proposen un concepte de Raó absoluta (Jo, Idea, Esperit) que es desplega històricament i reconcilia llibertat i necessitat. El corrent de pensament que s'inaugura amb Marx –el marxisme– invertirà molts pressupòsits de l'idealisme alemany, en especial, de Hegel, i els redefinirà des de bases materialistes. Per la seva part, Schopenhauer reaccionarà contra Hegel i el hegelianisme, particularment, contra la realitat entesa com a «raó» per posar en el seu lloc a la «voluntat». Aquesta senda crítica amb la «raó» la prosseguirà Nietzsche defensant la «voluntat de poder» com a voluntat creadora de valors i, posteriorment, a cavall entre el segle XIX i XX, Freud, on la pulsó i l'inconscient marcaran també aquesta línia antiracionalista.



Proves d'accés a la Universitat per a més grans de 25 anys 2025. Criteris d'avaluació

3. [4 punts]

Sigui que triï parlar d'Schopenhauer, Nietzsche o Freud, l'alumnat pot respondre correctament a la pregunta assenyalant els conceptes clau de les seves crítiques a la raó. En el cas d'Schopenhauer, l'estudiant pot posar en relleu que la seva filosofia és una reacció crítica a Hegel on darrere del fenomen entès com a «representació» (il·lusió, somni, vel de Maia) s'amaga una voluntat infinita i irracional. Per tant, Schopenhauer capgira Hegel en afirmar que no és pas que la realitat sigui manifestació de la raó, sinó que és manifestació de la voluntat. Si tria Nietzsche, pot indicar que aquest, influenciat i inspirat per Schopenhauer, contraposarà l'esperit apol·lini, que representa a la raó, a l'esperit dionisiac, que representaria la voluntat irracional; o la seva defensa d'aquest principi dionisiac en la figura de Zaratustra que propugnarà una voluntat de poder (allunyada de la voluntat d'Schopenhauer encara ancorada a la metafísica kantiana) com a voluntat de poder afirmativa i creativa de valors, així com anihiladora de sistema de valors anteriors. Si parla de Freud, qui criticarà a la filosofia moderna i la seva centralitat en el jo racional cartesià, el filòsof posarà en relleu que la raó subjectiva conscient entra en conflicte amb els impulsos i les pulsions, propugnant la necessitat d'estudiar el concepte antagònic de la consciència, això és, l'inconscient.

4. [1,5 punts]

La crítica a la raó d'Schopenhauer, Nietzsche i Freud pot contrastar-se amb el racionalisme que propugnen Kant i Hegel. També és possible connectar aquesta crítica de la raó amb Kierkegaard, predecessor de l'existencialisme del segle XX, on l'individu singular queda també oposat a la idea de raó dels idealistes i, particularment, de Hegel. També és possible relacionar la crítica a la raó dels tres autors com a resposta al positivisme que pren com a model de racionalitat a la ciència.

Tanmateix, resta una pregunta oberta que permet a l'alumne desenvolupar allò que sap en relació amb diversos corrents de pensament de la història de la filosofia.

5. [1,5 punts]

La resposta a aquesta pregunta ha de seguir el criteri de coherència i capacitat valorativa, tenint en compte que ja s'han avaluat procediments i continguts. S'avaluen aquí aspectes relacionats amb valors i normes.